

ชนชั้นและยุคสมัยการเมืองการปกครองไทย Classes and Political Periods of Thailand

จิตติมา อานสกุลเจริญ
Chittima Ansakulcharoen

นักศึกษาระดับปริญญาเอก ภาควิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนชั้นและยุคสมัยการเมืองการปกครองไทย เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา และรวบรวมข้อมูลหลักฐานงานเขียนทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์บรรยายสรุปรวมแนวความคิดจากการศึกษาชนชั้นและยุคสมัยการเมืองการปกครองของไทยพบว่าสังคมไทยแบ่งผู้คนในสังคมออกเป็นสี่ชนชั้นตามลำดับสถานะทางสังคม ดังนี้ ชนชั้นปกครอง ชนชั้นข้าราชการ ชนชั้นกลาง และชนชั้นล่าง ในด้านการเมืองการปกครองของไทยนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ยุคสมัย แม้ว่าโครงสร้างทางสังคมไทยจะแบ่งผู้คนออกเป็นสี่ชนชั้นแต่การเมืองการปกครองของไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นการปกครองโดยชนชั้นนำนั่นก็คือชนชั้นปกครอง กล่าวคือ ยุคการปกครองที่ 1 ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจการเมืองการปกครองอยู่ที่กษัตริย์ ยุคการปกครองที่ 2 ยุคอำมาตยาธิปไตย อำนาจการเมืองการปกครองอยู่ที่ข้าราชการชั้นสูง ยุคการปกครองที่ 3 ยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน ยุคนี้นักศึกษาปัญญาชนมีบทบาทในการเมืองการปกครองของไทย ยุคการปกครองที่ 4 ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ เป็นการประสานอำนาจในการเมืองการปกครองระหว่างข้าราชการ นักธุรกิจ และนักการเมือง ยุคการปกครองที่ 5 ยุคชนาธิปไตย เป็นยุคที่อำนาจการเมืองการปกครองอยู่ที่นักธุรกิจและนักการเมือง และยุคการปกครองที่หกยุคมวลชนาธิปไตย เป็นยุคที่มีการรวมกลุ่มทางการเมืองของประชาชนเพื่อเรียกร้องให้มีการเมืองการปกครองตามที่กลุ่มต้องการ

คำสำคัญ : ชนชั้น / ยุคสมัย / การเมืองการปกครองไทย

ABSTRACT

The objective of this study was to determine the class structures and political periods of Thailand. This is a descriptive study utilizing the method of data collection of related literature for this academic writing. The study of societal classes and generations of Thailand found that people are divided into four classes according to social statuses as follows: ruling class, bureaucratic elite class, middle class, and lower class. The politics of Thailand can be divided into five periods that have long been dominated by the ruling class. The first period was by the rule of absolutism when the king held political power. The second period was ruled by the Amartya (high ranking monarchy) bureaucracy. Political power was held by the ranking government official. The third period was when democracy began to blossom with intellectuals and students beginning to take a role in politics. The fourth period was when the government officials, businessmen and politicians dominated the so-called "semi-democracy." The fifth period is dominated by both businessmen and politicians the so-called "plutocracy". The sixth period is called "massocracy." In this period, the political groups made demands for the politics and government to meet their needs.

Keywords : Classes / Periods / Thailand's Politics

บทนำ

การเมือง คือความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างพลังทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง แนวคิดและชนชั้นต่างๆ ในสังคม ความสัมพันธ์นี้ไม่คงที่จะเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม บรรยากาศ และดุลกำลังทางการเมืองที่ผันแปรไป การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบางครั้งเป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นแตกหักรุนแรง แต่ในบางครั้งการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในรูปแบบของการประนีประนอม เช่นเดียวกับทิศทางและโครงสร้างทางการเมืองไทย การที่จะเข้าใจการเมืองไทยและพัฒนาการประชาธิปไตยไทยได้ตั้งนั้น องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่ควรได้รับการศึกษาและทำความเข้าใจนั้นก็คือ การศึกษาถึงโครงสร้างของสังคมไทยและชนชั้นกับการเมือง การปกครองของไทยในแต่ละยุคสมัยที่จะแสดงให้เห็นภาพความเป็นมาและความเป็นไปของพัฒนาการทางการเมืองไทย

Lasswell (1968) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Politics Who Get What When How ว่า ชนชั้นนำคือผู้ที่ทรงอิทธิพลในการหาประโยชน์หรือคุณค่าจากสังคม ให้ได้มากที่สุด โดยเขาได้จำแนกลักษณะของคุณค่าออกเป็นตำแหน่ง (Deference) รายได้ (Income) และสวัสดิภาพ (Safety) นอกจากนี้ Lasswell ยังกล่าวไว้ในหนังสือ Power and Society ทุกสังคมต้องมีการแบ่งคนออกเป็นสองชนชั้น คือ ชนชั้นนำ (Elite) และมวลชน (Mass) ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของชนชั้นนำ

Mosca (1983) นักรัฐศาสตร์ชาวอิตาลี ได้เสริมความคิดของ Lasswell ในหนังสือ The Ruling Class ว่าในทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมด้อยพัฒนา หรือที่กำลังพัฒนา จนถึงสังคมที่ก้าวหน้าและพัฒนาแล้วจะมีการแบ่งประชาชนออกเป็นสองชนชั้น กล่าวคือ ชนชั้นนำ (ผู้ปกครอง) และมวลชน (ผู้อยู่ใต้การปกครอง) ชนชั้นนำจะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีจำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชาชนภายในสังคม แต่คนส่วนน้อยเหล่านี้จะเป็นผู้ทรงอำนาจและผูกขาดการใช้อำนาจ เพื่อประโยชน์ของตน สำหรับชนชั้นผู้อยู่ใต้ปกครองถึงแม้จะมีจำนวนมากในสังคม แต่ก็ถูกควบคุมโดยคนจำนวนน้อย เพราะคนจำนวนน้อยเหล่านี้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมที่ทำให้สามารถจัดองค์การได้อย่างเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพและมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เพราะฉะนั้นอำนาจที่ได้มาของชนชั้นนำจึงเกิดจากบทบาทหรือตำแหน่งที่ได้มาจากสถานภาพทางสังคม และทางเศรษฐกิจ ดังนั้นผู้ที่ทรงอำนาจมักจะเป็นผู้ที่มีตำแหน่งสำคัญในทางธุรกิจ การเงิน การทหาร หรือสถาบันการเมืองอื่น

ในทฤษฎีมาร์กซิสต์ก็เช่นกันได้มีการแบ่งสังคมออกเป็นชนชั้นด้วยกันคือชนชั้นปกครอง (Ruling Class) และผู้อยู่ใต้

ปกครอง (Subject Class) ชนชั้นปกครองจะเป็นผู้ที่ควบคุมปัจจัยในการผลิตทางเศรษฐกิจ สิ่งที่แตกต่างระหว่างทฤษฎีมาร์กซิสต์ และทฤษฎีชนชั้นนำอยู่ที่ว่า ทฤษฎีชนชั้นนำจะให้ความสำคัญกับการหมุนเวียนของพวกชนชั้นนำ (Circulation of Elites) ในกรณีที่มีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองโดยกลุ่มบุคคลภายในระบบการเมืองสุดท้ายกลุ่มบุคคลที่ทำการปฏิวัติจะกลายเป็นชนชั้นนำใหม่โดยปริยาย แต่สำหรับทฤษฎี มาร์กซิสต์ เมื่อมีการปฏิวัติโดยมวลชนเกิดขึ้นจะเป็นการสิ้นสุดของผู้ปกครองและจะนำไปสู่เสรีภาพที่แท้จริง ที่ปราศจากผู้ปกครอง (Dye and Zeigler. 1972)

การเมือง (Politics) คือ กระบวนการจัดสรรทรัพยากรทางสังคมเพื่อให้บรรลุถึงผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม และการแข่งขันเพื่อการแสวงหาอำนาจในการที่จะเป็นผู้จัดสรรทรัพยากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่

การปกครอง (Government) คือ เรื่องเกี่ยวกับการบริหารการจตุรอำนาจ วางระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อให้เกิดความสงบสุขและตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Democracy) เป็นระบอบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นรูปแบบการปกครองที่ยึดถืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย การเมืองการปกครองจึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหาร การวางระเบียบกฎเกณฑ์ในการบริหารบ้านเมืองโดยใช้อำนาจทางการเมืองเป็นเครื่องมือ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

หากพิจารณาตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองของไทย พบว่าประเทศไทยมีโครงสร้างทางชนชั้นในสังคมแบ่งออกเป็นลำดับชั้นที่สามารถพิจารณาแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ ตามสถานภาพทางสังคม ดังนี้

อันดับหนึ่ง คือ ชนชั้นปกครอง ตั้งแต่กษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการทหารระดับสูง องคมนตรี หัวหน้าพรรคการเมือง

อันดับสอง คือ ชนชั้นข้าราชการที่มีอำนาจบริหารรวมทั้งข้าราชการทั่วไป

อันดับสาม คือ ชนชั้นกลางพวกพ่อค้าต่างชาติที่มาอาศัยในประเทศไทย มักจะเป็นลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเล ชนชั้นกลางในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ๆ

อันดับสี่ คือ ชนชั้นล่าง พวกพนักงาน คนงาน ชาวนา ชาวไร่ ชาวบ้าน ซึ่งเป็นประชาชนที่มีเป็นจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ แต่ไม่ได้รับการนับถือและถูกเอาเปรียบจากชนชั้นอภิสิทธิ์มาโดยตลอด ชนชั้นนี้เข้าถึงทรัพยากรได้ยาก และไม่มีอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจ

ถึงแม้ว่าโครงสร้างของสังคมไทยทั้ง 4 กลุ่มนี้จะมี ความสัมพันธ์กันเชิงอำนาจก่อให้เกิดการพัฒนาและ การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความเป็นไป ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แต่การเมืองการปกครองของไทยนั้น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา อำนาจการปกครองโดยส่วนใหญ่ ตกอยู่กับชนชั้นนำในสังคมไทย ในการสลับสับเปลี่ยนแย่งชิงกัน ขึ้นสู่อำนาจ แม้ว่าก่อนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยได้มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่กษัตริย์เป็นเจ้าของแผ่นดินก็ตาม แต่อำนาจนั้นจะถูกตรวจสอบ แข่งขัน และแย่งชิงจากข้าราชการ ทหาร ขุนนาง ชนชั้นนำที่ได้ สะสมความ มั่งคั่งและบารมี จนมีการแย่งชิงราชสมบัติหลาย ต่อหลายครั้งตลอดประวัติศาสตร์อันยาวนานของไทย แม้กระทั่ง การเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งสำคัญในประเทศไทยจาก ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครอง ในระบอบ ประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 นั้น ถ้าจะ กล่าวกันอย่างเคร่งครัดแล้ว การปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลง การปกครองในครั้งนี้ หาใช่การปฏิวัติ ที่แท้จริงไม่ การปฏิวัติ ที่แท้จริงจะต้องประกอบด้วย การเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมือง เช่น การปฏิวัติรัสเซีย ปี พ.ศ. 2460 การปฏิวัติจีน ปี พ.ศ. 2492 ความจริงแล้ว การปฏิวัติของไทย ปีพ.ศ. 2475 เป็นแต่เพียง การโอนอำนาจการเมืองจากกษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ไปสู่กลุ่มนักการเมือง ทหาร และชนชั้นนำของไทย ประชาชน ส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วม ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้ในจุดเริ่มต้นของ ประชาธิปไตยไทยนั้นประชาชนทั่วไปก็ไม่ได้มีโอกาสเข้าไป เกี่ยวข้อง บทบาทสำคัญจะอยู่ในกลุ่มชนชั้นสูงทั้งสิ้น พิจารณา ได้ว่าระบบการเมืองไทยมีโครงสร้างพื้นฐานอำนาจอยู่ในมือ ชนชั้นนำ

จากโครงสร้างชนชั้นทางสังคมไทยและบทบาทใน การเมืองการปกครองในอดีตที่ผ่านมา ผู้ศึกษาได้นำมาใช้ใน การพิจารณาประกอบการศึกษาถึงพัฒนาการทางการเมืองไทย ที่ผ่านมานี้ สามารถแบ่งยุคสมัยการปกครองของไทย ดังนี้

ยุคการปกครองที่ 1 เรียกว่า

สมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy)

ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีการปกครองแบบสมบูรณาญา สิทธิราช หรือ ที่เรียกกันว่าราชาธิปไตย อำนาจเด็ดขาดอยู่ที่กษัตริย์เพียง พระองค์เดียว โดยเชื่อตามคติพราหมณ์แบบเขมรว่ากษัตริย์เป็น ผู้ได้รับอำนาจจากสวรรค์ ฐานะของกษัตริย์จึงเป็น “สมมติเทพ” ทรงมีอำนาจที่จะกำหนดชะตาชีวิตของใครก็ได้ จึงเรียกระบบ

การปกครองนี้ว่า “ระบบเทวสิทธิ์” (Divine Right) ลักษณะ การปกครองเป็นแบบนายปกครองบ่าว หรือเจ้าปกครองไพร่ ฐานะของกษัตริย์กับประชาชนจึงห่างไกลกัน ข้าราชการบริหาร เป็นสื่อกลางระหว่างกษัตริย์และประชาชน จึงเกิดเป็นระบบ เจ้าขุนมูลนายหรือศักดินาขึ้น (ทองต๋อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา. 2537) และตามประวัติศาสตร์ของไทยนั้น ในสมัยที่มีการปกครอง ตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กษัตริย์จะได้รับการยกย่อง ในความสามารถในการปกครองประเทศว่าได้สร้างความเจริญ ให้แก่ประเทศและปกป้องประเทศให้พ้นภัยจากการรุกราน ของศัตรู “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” ในประเทศไทยแท้จริงแล้ว เพิ่งเริ่มมีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (ชาลยวิทย์ เกษตรศิริ. 2544) แต่ก่อนนั้นมา “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” ไม่ได้ “สมบูรณ์” แต่ประการใด ความจริงที่ว่าก่อนหน้ารัชสมัยของรัชกาลที่ 5 กษัตริย์มิได้ ทรงมีพระราชอำนาจชี้ขาดแต่อย่างใด ราชการแผ่นดินต่างๆ ก็ต้องทรงฟังพากำลังของขุนนาง ดังเหตุการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ที่ไม่อาจจะทรงชี้ขาดเรื่อง พระเจ้าแผ่นดินองค์ใหม่ได้ง่ายๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขุนนาง ไม่เห็นพ้องด้วย และตามที่ปรากฏพบว่าพระปรมาภิไธย ของรัชกาลที่ 4 มีคำว่า “มหาชนนิกรสโมสรสมมติ” (ประชาชน ตั้งให้เป็นกษัตริย์) พระปรมาภิไธยในรัชกาลที่ 5 มีคำว่า “อนกชนนิกรสโมสรสมมติ” (ขุนนางตั้งให้เป็นกษัตริย์) แต่พอ หลังจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก่อตัวขึ้นแล้ว กษัตริย์ จึงทรงมีพระราชอำนาจเต็มที่ในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยที่ ขุนนางได้กลายเป็นเพียงข้าราชการที่รับเงินเดือนประจำ จากกษัตริย์เท่านั้น พระปรมาภิไธยของรัชกาลที่ 6 จึงหันไป ใช้คำว่า “บรมชนกชาติศรีสมมติ” (พ่อตั้งให้เป็นกษัตริย์) ส่วน พระปรมาภิไธยของรัชกาลที่ 7 ใช้ว่า “บรมเชษฐาธิราชสมมติ” (พี่ชายตั้งให้เป็นกษัตริย์) ซึ่งสะท้อนว่าสถาบันกษัตริย์ไม่มี ความจำเป็นจะต้องฟังเสียงของ “มหาชน/อนกชน” (ในที่นี้ หมายถึง ขุนนาง) มากเหมือนแต่ก่อนอีกต่อไป (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. 2523)

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา กษัตริย์จะมีอำนาจเป็นล้นพ้น ดังคำกล่าวของ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2523) ที่ว่า (“พระบรม ราชานุภาพของกษัตริย์ กรุงสยามนี้ไม่ได้ปรากฏในกฎหมาย อันหนึ่งอันใด ด้วยเหตุที่ถือว่าเป็นที่ล้นพ้น ไม่มีข้อสั่งอันใด จะบังคับขัดขวางได้”) กษัตริย์บางพระองค์มีอำนาจเพียง ในพระบรมมหาราชวัง ขุนนางผู้อยู่นอกเริ่มสั่งสมบารมี อำนาจ กันอย่างลับๆ ขุนนางหัวเมืองทุจริตเกี่ยวกับการเก็บ ส่วยอากรจากราษฎร ดังจะเห็นได้ว่ามีขุนนางสถาปนาตนเอง เป็นกษัตริย์ได้ถึงสองราชวงศ์ ในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา

ถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยก่อนรัชกาลที่ 5 สภาพการปกครองก็ไม่ต่างจากช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา สักเท่าไร เพราะเป็นช่วงฟื้นฟูบ้านเมือง ฟื้นฟู การปกครอง และศิลปวัฒนธรรม การปกครองในสมัยนี้ขุนนางเป็นผู้ดูแลหัวเมือง ทำการเก็บส่วย อากร ส่งเข้าเมืองหลวง แต่กระนั้น การเก็บส่วย อากรใดๆ จากเมืองต่างๆ ก็ไม่ได้เป็นไปตามที่ควรจะได้อำนาจของกษัตริย์จำกัดเพียงพระนครและเมืองรอบๆ พระนคร ไม่ได้ไปไกลถึงเมืองชายแดน จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นเป็นระยะๆ เมื่อรัชกาลที่ 5 ขึ้นเสวยราชย์ ได้เกิดความยุ่งเหยิงขึ้นมากมายที่แสดงถึงการท้าทายพระราชอำนาจของพระองค์ เช่น ในกรณีความขัดแย้งกับขุนนางเรื่องการเก็บส่วย อากร และมีการสะสมกำลังอาวุธของเหล่าขุนนาง กระทั่งความขัดแย้งนี้เกือบกลายเป็นสงครามกลางเมือง แสดงภาพให้เห็นถึงอำนาจของขุนนางมากขึ้น และปัญหาการเก็บส่วยอากร ก็ยังคงเรื้อรัง จนเมื่อรัชกาลที่ 5 ได้จัดตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ เก็บรวบรวมเงินภาษีอากรเข้าส่วนกลางได้ตามที่ควรจะเป็น ทรงนำเงินเหล่านี้มาปรับปรุงการปกครอง พัฒนากองทัพ วางระบบสาธารณสุข โภคให้ชาวสยามได้ทัดเทียมอารยประเทศ เปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเป็นแบบเทศาภิบาล โดยกษัตริย์ได้ส่งขุนนางเข้าไปดูแลเมืองต่างๆ โดยตรงเพื่อลดทอนอำนาจของเจ้าเมืองเดิม ตั้งสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน จัดตั้งกระทรวงต่างๆ ปรับปรุงการศาล การทหาร ฯลฯ (ทองตอ กล้วยไม้ ณ อยุธยา. 2537) ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 สร้างเสริมให้พระองค์เป็น “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” อย่างแท้จริง ยิ่งกว่ากษัตริย์พระองค์ใดก่อนหน้ารัชกาลพระองค์ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีนักวิชาการส่วนหนึ่งเริ่มนับว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของไทยเริ่มในยุครัชกาลที่ 5 นี้เอง

ยุคการปกครองที่ 2 เรียกว่า อำมาตยาธิปไตย (Bureaucratic Polity)

ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองระหว่งปี พ.ศ. 2475-2516 อำนาจอยู่ในมือข้าราชการ เป็นการปกครองซึ่งอำนาจการปกครองและการบริหารขึ้นอยู่กับชนชั้นข้าราชการ โดยเฉพาะข้าราชการประจำและข้าราชการทหารเป็นสำคัญ โดยทหารจะได้อำนาจมาจากการปฏิวัติรัฐประหาร การเลือกตั้งเป็นเพียงพิธีการเพื่อให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยที่ได้มีความสำคัญ ตัวผู้บริหารสูงสุดคือนายกรัฐมนตรีมักจะไม่ได้มาจากการเลือกตั้งส่วนมากจะเป็นนายทหารที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพอยู่เบื้องหลัง การปกครองเช่นนี้ทหารเป็นผู้กุมอำนาจทางการเมือง การบริหารงานทั่วไปอยู่ในมือของข้าราชการ

ประจำที่เป็นพลเรือน เพราะเป็นผู้มีข้อมูล ความรู้ความชำนาญ ข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือนจึงอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน อำนาจทางการเมืองของไทยในช่วงเวลาดังกล่าวตกอยู่ในมือของกลุ่มข้าราชการระดับสูงซึ่งถือว่าเป็นชนชั้นนำ โดยไม่ยอมให้ประชาชนหรือกลุ่มการเมืองนอกระบบราชการเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้ไม่มีกลุ่มการเมืองมาคอยควบคุมคัดค้านการดำเนินงานทางการเมือง ผลคือทำให้ข้าราชการและชนชั้นนำทางการเมืองไทยเหล่านี้ได้ประโยชน์อย่างมหาศาลจากการแสวงหา รักษาและใช้อำนาจทางการเมืองที่อาจกล่าวได้ว่า อำนาจดังกล่าวได้มาด้วยความไม่ชอบธรรมทางการเมืองโดยวิธีการใช้กำลังเป็นเครื่องมือและที่สำคัญคือเมื่อได้รับอำนาจแล้วก็ไม่คิดที่จะถ่ายโอนอำนาจไปให้กับประชาชนตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่อำมาตยาธิปไตยเป็นของประชาชน ดังที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ได้กล่าวไว้เมื่อครั้งสละราชสมบัติว่า

“ข้าพเจ้าเห็นว่า คณะรัฐบาลและพวกพ้อง ใช้วิธีการปกครองซึ่งไม่เห็นถูกต้องตามหลักการของเสรีภาพ ในตัวบุคคลและหลักความยุติธรรม ตามความเข้าใจและยึดถือของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะยินยอมให้ผู้ใด คณะใด ใช้วิธีการปกครองอย่างนั้นในนามของข้าพเจ้าต่อไปได้ ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจ อันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะเพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่ยอมฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร์” (จักษ์ พันธ์ชูเพชร. 2555)

ข้อเท็จจริงที่ชี้ให้เห็นถึงการเมืองแบบอำมาตยาธิปไตยของไทยอีกประการคือ ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เป็นต้น มาจนถึงการประชุมเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นระยะเวลากว่า 42 ปี นายกรัฐมนตรีส่วนใหญ่ของไทยมาจากทหาร ข้าราชการพลเรือน และมีที่มาจากการปฏิวัติรัฐประหารโดยประชาชนไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในทางการเมือง ในยุคอำมาตยาธิปไตยนี้ประเทศไทยมีนายกรัฐมนตรี 11 คน และเป็นนายกรัฐมนตรีที่มีที่มาจากการปฏิวัติรัฐประหารถึง 6 คน โดยเฉพาะการเมืองไทยที่รัฐบาลมักจะเป็นรัฐบาลผสมมีอายุการทำงานที่สั้น ระบอบราชการทหารและพลเรือนจึงเข้ามามีบทบาทในการเมืองไทยมาโดยตลอด การเมืองไทยไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง วนเวียนอยู่ในวงจรของการรัฐประหาร และก่อกบฏเพื่อยึดอำนาจจากรัฐบาลโดยทหาร ไม่ได้มีการพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยให้ก้าวหน้า ยุคนี้มีสถิติ

การรัฐประหารถึง 8 ครั้งจากจำนวนทั้งสิ้นของการก่อรัฐประหาร 13 ครั้ง และมีกบฏอีก 8 ครั้งจากการก่อกบฏทั้งสิ้น 11 ครั้ง (คือทำการปฏิวัติรัฐประหารไม่สำเร็จ) ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในช่วงระยะเวลาดังกล่าวส่วนใหญ่มาจากการปฏิวัติรัฐประหาร และเกินครึ่งหนึ่งของการปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นในยุคสมัยนี้ การเมืองไทยในยุคนี้เป็นไปตามที่นักรัฐศาสตร์ Riggs (1996) มองว่าการเมืองไทยช่วง ปี พ.ศ. 2475-2516 เป็นแบบรัฐราชการเนื่องจากการสร้างสังคมขึ้นมาสองแบบคือ สังคมแบบดั้งเดิม และสังคมแบบอุปถัมภ์ ในความคิดของ Riggs รัฐราชการ คือ ระบบที่อยู่กึ่งกลางระหว่างสังคมดั้งเดิมและสังคมสมัยใหม่ สิ่งที่เกิดขึ้นกับการเมืองไทยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2475-2516 มีลักษณะเด่น 3 ประการ

1. การเมืองไทยเป็นเวทีที่มีผู้นำเพียงไม่กี่คน
2. การเมืองไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงและอยู่ในวงจรอุปาทว์
3. การเมืองมีลักษณะวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า

(The Subject Political Culture) ที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมืองแต่ไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง ในตลอดทุกกระบวนการ และไม่มีความรู้สึกว่าตนเองมีความหมายหรืออิทธิพลต่อระบบการเมือง โดยมีพฤติกรรมยอมรับและเชื่อฟัง ปฏิบัติตามอำนาจรัฐ (ลิขิต ธีรเวคิน. 2540)

ยุคการปกครองที่ 3 เรียกว่า

ยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน (Blooming of Democracy)

ช่วงระหว่างปลายปี พ.ศ. 2516-2519 เป็นยุคที่ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเต็มที่ จากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2616 หรือ “วันมหาวิปโยค” ซึ่งเป็นวันที่คนไทยนำโดยนักศึกษา และปัญญาชนได้รวมตัวชุมนุมเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยคัดค้านอำนาจเผด็จการทหารจากการปกครองที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่ให้มีการเลือกตั้ง ห้ามชุมนุมทางการเมือง ควบคุมสื่อทุกชนิด ห้ามวิจารณ์รัฐบาล การเมืองที่เต็มไปด้วยการคอร์รัปชัน การเล่นพรรคเล่นพวก การพยายามสืบต่ออำนาจของรัฐบาล รวมถึงการที่รัฐบาลประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2511 ที่ใช้เวลาในการร่างรัฐธรรมนูญมาหลายปีแต่ใช้มาเพียงแค่ 3 ปี ก็ถูกยกเลิก แม้เป็นที่ทราบกันว่า ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน แต่โดยแท้จริงภายหลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น อำนาจต่างๆ ในการบริหารบ้านเมืองกลับอยู่ในมือทหารและข้าราชการชั้นสูงเพียงบางกลุ่มเท่านั้น รัฐบาลเผด็จการในขณะนั้นได้ออกปราบปรามผู้ชุมนุมในวันที่ 14

ตุลาคม พ.ศ. 2516 โดยทหารและตำรวจได้ใช้อาวุธ รถถัง เฮลิคอปเตอร์ และแก๊สน้ำตา ยิงใส่ผู้ชุมนุม จนมีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก แต่เหตุการณ์ในครั้งนี้จบลงด้วยชัยชนะของฝ่ายประท้วงนั่นคือกลุ่มนักศึกษาและปัญญาชนจากการเข้าช่วยเหลือของสถาบันกษัตริย์ จนทำให้ผู้นำเผด็จการทหารในขณะนั้นต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และลี้ภัยไปต่างประเทศ หลังจากนั้นการเมืองไทยได้จัดให้มีการดำเนินการตามกระบวนการประชาธิปไตยในการกำหนดให้มีรัฐบาลแห่งชาติ มีการออกแบบประชาธิปไตยโดยคณะบุคคลที่หลากหลาย ในสังคมไทยเข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ นักศึกษา นักรธุรกิจ นักการเมือง ประชาชน การสลายการผูกขาดอำนาจในเหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ประชาธิปไตยไทยเดินทางไปสู่ยุคสมัยใหม่ ที่เปิดกว้างให้ทุกฝ่ายเข้าถึง ได้มากขึ้น นักศึกษาและประชาชนเข้ามามีบทบาทต่อประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก ในช่วงปี พ.ศ. 2517-2519 ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองอย่างเต็มที่โดยมีสถิติการชุมนุมประท้วงเคลื่อนไหว นอกธรรมาภิบาลถึง 731 ครั้ง ปีพ.ศ. 2517 จำนวน 357 ครั้ง ปี พ.ศ. 2518 จำนวน 241 ครั้ง และปี พ.ศ. 2519 จำนวน 133 ครั้ง (เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์นิข. 2551) ประชาชน มีความตื่นตัวทางการเมือง มีความอิสระเสรีทางความคิดและการแสดงออก แนวคิดทางการเมืองไทยในขณะนั้นแตกออกเป็น 2 แนวคิดอย่างชัดเจน นั่นคือ แนวคิดแบบขบวนการ (อนุรักษนิยมดั้งเดิม) ที่นำโดยข้าราชการ และแนวคิดแบบซ้ายจัด (กลุ่มสังคมนิยม) ที่นำโดยกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ทำการประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ฝ่ายขบวนการมองว่าฝ่ายซ้ายจัดเป็นกลุ่มที่เป็นภัยต่อสังคมไทย เป็นคอมมิวนิสต์ ที่มุ่งทำลายชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ขณะเดียวกันกลุ่มซ้ายจัดก็มองกลุ่มขบวนการจัดว่าเป็นพวกกล้าหลัง หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มีการกีดกันข้าราชการออกจากการเมืองด้วยรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2517 ที่เป็นรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นภายหลัง การเรียกร้องประชาธิปไตยในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 โดยการห้ามไม่ให้ข้าราชการเข้ามา มีตำแหน่งทางการเมือง สร้างความไม่พอใจให้แก่กลุ่มขบวนการที่เป็นข้าราชการเป็นอย่างมาก ความขัดแย้งของแนวความคิดทั้งสองนี้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ กลุ่มซ้ายจัดได้ทำการเคลื่อนไหวทางการเมืองในทิศทางที่ล่อแหลมและยั่วยุกลุ่มขบวนการจัดขึ้นเรื่อยๆ เช่น การตีพิมพ์วรรณกรรมของกลุ่มซ้ายจัดจำนวนมากทั้งงานเขียน และงานแปล เช่น สารนิพนธ์ของเหมาเจ๋อตุง เป็นต้น ขณะเดียวกันก็มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ถือได้ว่าเป็นประเทศมหาอำนาจ

ในการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์อย่างโจ่งแจ้ง การไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนของนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น และขบวนการนักศึกษาที่กดดันให้รัฐบาลไทยมีคำสั่งให้สหรัฐอเมริกาถอนกำลังทหารออกจากประเทศไทยหลังแพ้สงครามเวียดนาม ซึ่งทำให้เกิดบรรยากาศของความเสรี แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้ฝ่ายอนุรักษ์นิยมตื่นผวาและพร้อมที่จะหยุดยั้งการพัฒนาดังกล่าว สิ่งที่น่าเป็นห่วงที่สุดก็คือ ทศนคติของฝ่ายขวาที่ออกมาในรูปของการต่อต้านด้วยการมองว่า บุคคลเหล่านี้เป็นภัยอันใหญ่หลวงและต้องกำจัด จนมีการกล่าวว่ “การฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป” โดยพระภิกษุรูปหนึ่งและยังมีการแต่งเพลงปลุกใจต่างๆ รวมทั้งเพลงที่แสดงอารมณ์อันรุนแรงต่อต้านพวกซ้ายจัดว่าเป็น “คนหนักแผ่นดิน” ซึ่งเป็นบรรยากาศที่ตึงเครียดแตกแยก และน่าสะพรึงกลัว ประกอบกับในช่วง ปี พ.ศ. 2518-2519 เป็นช่วงเวลาที่มีความผันผวนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงของประเทศเพื่อนบ้านอย่างเช่น ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ที่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ การแพ้สงครามของสหรัฐอเมริกาต่อเวียดนาม เหตุการณ์เหล่านี้สร้างความวิตกกังวลต่อคอมมิวนิสต์ ความเกรงกลัวว่าไทยจะเป็นประเทศเป้าหมายต่อไปในการเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ กลุ่มชาวจัดจึงพยายามสร้างเงื่อนไขต่างๆ เพื่อนำไปสู่ความรุนแรงเพื่อกำจัดกลุ่มซ้ายจัดที่มีแนวคิดเป็นคอมมิวนิสต์ เช่น การสนับสนุนให้นายกรัฐมนตรีและผู้นำทางการเมืองที่ทำการปราบปรามนักศึกษา ประชาชนในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่ลี้ภัยในต่างประเทศกลับเข้ามาในประเทศไทย หรือการกล่าวหากลุ่มผู้ประท้วงว่าเป็นคอมมิวนิสต์หัวรุนแรงที่ต้องการจะล้มล้างสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สร้างความไม่พอใจให้แก่นักศึกษาและประชาชน จนนำมาซึ่งการชุมนุมประท้วงและในที่สุดกลุ่มชาวจัดเริ่มใช้ความรุนแรงในการปราบปรามกลุ่มซ้ายจัดที่ชุมนุมประท้วง เหตุการณ์ครั้งนี้ มีผู้บาดเจ็บเสียชีวิต และสูญหายเป็นจำนวนมาก ดังนั้นในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 จึงถือเป็นวันสุดท้ายของยุคประชาธิปไตยเบงบาน กลุ่มผู้ประท้วงที่รอดพ้นการจับกุมและการใช้กำลังทำร้ายจากเจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้หนีเข้าป่าไปร่วมกับกระบวนการคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จากผลของยุคประชาธิปไตยเบงบาน และการเข้ามาของลัทธิคอมมิวนิสต์ทำให้ประชาธิปไตยที่เบงบานดังกล่าวอ่อนแรงลงส่งผลให้การเมืองไทยก้าวเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบในยุคต่อมา

ยุคการปกครองที่ 4 เรียกว่า ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ (Semi Democracy)

ช่วงระหว่าง ปี พ.ศ. 2520-2535 เป็นการประสานอำนาจระหว่างข้าราชการ นักธุรกิจ และนักการเมือง กล่าวคือเป็นความพยายามในการผสมผสานระหว่างของเก่าและของใหม่เป็นที่ทราบกันดีว่าหลังจากผ่านยุคประชาธิปไตยเบงบาน สังคมการเมืองไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงมากมายแต่โครงสร้างทางอำนาจและสถาบันทางสังคมเกือบจะเหมือนเดิม โดยเฉพาะในส่วนเกี่ยวกับทหารและข้าราชการ กลุ่มผู้นำเหล่านี้ยังคงมีบทบาทสำคัญทางการเมือง (ลิขิต ธีรเวคิน. 2540) ในยุคประชาธิปไตยครึ่งใบจึงเป็นการแบ่งสรรอำนาจและการใช้อำนาจร่วมกันระหว่างทหาร ข้าราชการและนักการเมือง มีความพยายามผสมผสานระหว่างระบบเลือกตั้งและการแต่งตั้งโดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้นายกรัฐมนตรี ไม่ต้องมาจากการเลือกตั้ง ข้าราชการสามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองพร้อมๆ กับตำแหน่งข้าราชการ รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวคือรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2521 ตลอดช่วงระยะเวลา 15 ปี ของยุคประชาธิปไตยครึ่งใบการเมืองไทยมีการเลือกตั้ง 4 ครั้ง มีนายกรัฐมนตรี 3 คน โดยนายกรัฐมนตรีสองในสามคน ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ดำรงตำแหน่งรวมกันเป็นระยะเวลาถึง 10 ปี 9 เดือน ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบได้สิ้นสุดลงเมื่อมีการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลและนายกรัฐมนตรีหนึ่งเดียวที่ มาจากการเลือกตั้ง ผลทำให้รัฐธรรมนูญฉบับ ปี พ.ศ. 2521 สิ้นสุดลงโดยมีโอกาสใช้นานถึง 12 ปี 2 เดือน สาเหตุที่ทำให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีอายุการใช้งานนาน เนื่องมาจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นแบบประชาธิปไตยครึ่งใบ เปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่ได้เป็นนักการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในอำนาจได้ง่ายโดยไม่ต้องทำการรัฐประหารยึดอำนาจนั่นเอง

ในยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ มีบทบาททางการเมืองที่โดดเด่นสองด้าน คือ การใช้นโยบายการเมืองนำการทหารจนลดความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชนที่เป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่หลบหนีเข้าไปอยู่ตามป่าเขาจนหมดสิ้น อีกทั้งเริ่มเปิดโอกาสให้ระบบทุนนิยมเติบโตอย่างแพร่หลาย ส่งผลทางอ้อมต่อการพัฒนาของชนรายรุ่นใหม่ และนักการเมืองท้องถิ่นในยุคต่อๆ มา ในอดีตพบว่าอำนาจทางการเมืองของทหารนั้นมาจากผลพวง ของภาวะสงครามเย็นที่สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนระบบทหารในประเทศไทย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2544) แต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ในสมัยประชาธิปไตยครึ่งใบ บทบาททหารถูกต่อต้านมากขึ้น เพราะการพัวพันกับธุรกิจจนกระทบ

เช่น การค้าอาวุธสงครามธุรกิจมืด เป็นต้น อีกทั้งอำนาจใหม่ของพ่อค้าและนักธุรกิจทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดเพิ่มขึ้นมา ในขณะที่อุดมการณ์แบบเสรีประชาธิปไตย ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าผู้แทนต้องมาจากการเลือกตั้งกลายเป็นกระแสสังคม เป็นผลให้นายกรัฐมนตรีในยุคที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งต้องยุติบทบาทลงเปิดทางให้บุคคลที่มาจากการเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีและนำมาซึ่งประชาธิปไตยในยุคที่เรียกว่า ธนาธิปไตย

ยุคการปกครองที่ 5 เรียกว่า ยุคธนาธิปไตย (Plutocracy)

ช่วงระหว่าง ปีพ.ศ. 2536 ถึง ก่อนการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 อำนาจอยู่ในมือของนายทุนและนักธุรกิจ เป็นยุคที่นักธุรกิจเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยการสนับสนุนพรรคการเมืองและดำรงตำแหน่งผู้บริหารพรรคการเมือง เมื่อมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลหรือร่วมรัฐบาลก็เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือกระทั่งตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและใช้ตำแหน่งเอื้ออำนวยต่อธุรกิจและพรรคพวก (ลิขิต ธีรเวคิน. 2540) ถึงแม้ว่าในอดีตที่ผ่านมา นักธุรกิจจะเข้ามามีบทบาทต่อการเมืองไทยเสมอมาแต่อำนาจและตำแหน่งสำคัญ ในรัฐบาลก็ยังตกอยู่ใน การครอบครองของทหารและข้าราชการเป็นสำคัญ ในยุคนี้ จะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองต่างๆ ของไทยต่างก็ก่อตั้งขึ้นโดยกลุ่มธุรกิจทั้งนักธุรกิจจากเมืองหลวงและนักธุรกิจท้องถิ่น

พัฒนาการทางการเมืองการปกครองของไทยภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้นมาการเมืองได้พัฒนาเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นและมีความต่อเนื่องมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลา 20 ปี ที่ผ่านมารูปแบบประชาธิปไตยก็ได้เปลี่ยนแปลงเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ใช้เงินและการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองที่เรียกกันว่า ธนาธิปไตย (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์. 2544) แต่จุดสูงสุดของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุนทางเศรษฐกิจกับอำนาจรัฐทางการเมืองได้เข้ามาผนวกรวมกันอย่างแนบแน่นในสมัยรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

ปรากฏการณ์ที่กลุ่มทุนเข้าไปยึดพื้นที่ในคณะรัฐมนตรีมิใช่ปรากฏการณ์ใหม่หากแต่เริ่มปรากฏชัดเจนตั้งแต่ต้นยุคธนาธิปไตยเป็นต้นมา จากการที่กลุ่มทุนต้องการเข้าไปมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกื้อกูลประโยชน์ของตน แต่กลุ่มนายทุนที่เข้ามาร่วมรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ต่างไปจากเดิมคือเป็นกลุ่มทุนใหม่ที่รอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 โดยเฉพาะกลุ่มทุนโทรคมนาคมสื่อสาร ซึ่งเป็นการพลิกโฉมการเมืองใหม่ ที่ในอดีตกลุ่มทุนส่วนใหญ่จะอยู่

เบื้องหลังของรัฐบาลและคอยสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ ถึงแม้จะส่งตัวแทนของกลุ่มมานั่งในตำแหน่งคณะรัฐมนตรีบ้างแต่ไม่ได้เป็นลักษณะด้านหลักซึ่งสามารถควบคุมกลไกของรัฐบาลได้ทั้งหมดเหมือนเช่นในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ยุคธนาธิปไตยนี้ได้สิ้นสุดลงจากความขัดแย้งทางการเมืองอันเนื่องมาจากการบริหารประเทศของรัฐบาลทักษิณในเรื่องของผลประโยชน์ทับซ้อน การรวบอำนาจ การละเมิดสิทธิมนุษยชน และข้อกล่าวหาในเรื่องการละเมิดพระราชอำนาจ แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีกลุ่มคนที่ชื่นชอบนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลทักษิณที่มาร่วมพร้อมกับการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย จนนำมาซึ่งความขัดแย้งทางการเมืองที่แบ่งคนไทยออกเป็นสองฝ่ายในการเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมือง

ยุคการปกครองที่ 6 เรียกว่า มวลชนาธิปไตย (Massocracy)

ช่วงหลังการรัฐประหารยึดอำนาจในปี พ.ศ. 2549 ถึงปัจจุบัน เป็นยุคที่ประชาชนมีบทบาททางการเมืองโดยการรวมกลุ่มออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการทางการเมืองตามที่กลุ่มต้องการ โดยเกิดจากกลุ่มคนที่ต่อต้านและสนับสนุนการบริหารประเทศในยุคธนาธิปไตยของรัฐบาลทักษิณ ที่แนวความคิดทางการเมืองแตกต่างกัน เกิดเป็นความขัดแย้งในสังคมการเมืองไทยที่ความขัดแย้งยังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน ในส่วนของผู้ที่ต่อต้านนั้นรวมตัวกันในนามกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เรียกร้องประชาธิปไตยแบบตรวจสอบเน้นคุณธรรม จริยธรรมของนักการเมือง เช่น การเรียกร้องให้ระบบการคัดเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ร้อยละ 70 มาจากการแต่งตั้งและอีกร้อยละ 30 มาจากการเลือกตั้งเพื่อให้ได้นักการเมืองที่มีคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาบริหารบ้านเมือง และถึงแม้ว่าการรวมกลุ่มของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นก่อนการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 ก็ตาม แต่ข้อเรียกร้องของกลุ่มก็ยังมีอยู่ในปัจจุบัน และมีการรวมตัวกันเรียกร้องทางการเมืองในชื่ออื่นๆ เช่น คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ส่วนกลุ่มคนที่เห็นด้วยนั้นรวมตัวกันในนามของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ที่เรียกร้องประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ให้ความเท่าเทียมและเสมอภาคกันของประชาชนผ่านการเลือกตั้ง การเคลื่อนไหวทางการเมืองของทั้งสองกลุ่มนี้มีส่วนสำคัญ ต่อการเกิดเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ทางการเมืองของไทย ไม่ว่าจะเป็นการรัฐประหาร การกลับมาใช้อำนาจอีกครั้ง

ของทหาร หรือการเกิดจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนอย่างกว้างขวาง

บทสรุป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนชั้นในสังคมไทยและบทบาทต่อการเมืองการปกครองไทย ตามทฤษฎีของมาร์กซิสต์กล่าวว่าการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง กลุ่มผู้ทำการปฏิวัติจะเป็นชนชั้นนำใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการเมืองการปกครองของไทยที่มี การแย่งชิงอำนาจในการปกครองยุคสมัยการปกครอง ของไทย แบ่งได้เป็น 6 ยุคสมัย ตามอำนาจและบทบาทในการเมืองการปกครอง ดังนี้ ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ช่วงเวลาก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ. 2475 ในช่วงเวลาดังกล่าวอำนาจการปกครองอยู่ที่กษัตริย์และกลุ่มเชื้อพระวงศ์ แต่อย่างไรก็ตามอำนาจสมบูรณเด็คขาดเริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งก่อนหน้านั้นอำนาจดังกล่าวจะถูกแย่งชิงและตรวจสอบจากขุนนางกลุ่มชนชั้นนำในยุคสมัยนั้นอยู่ตลอดเวลา ยุคอำมาตยาธิปไตย ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองระหว่าง ปี พ.ศ. 2475-2516 อำนาจอยู่ที่ข้าราชการโดยเฉพาะ ข้าราชการระดับสูง อำนาจดังกล่าวมักได้มาด้วยความไม่ชอบธรรม ในยุคนี้ประชาธิปไตยไทยแทบจะไม่มีพัฒนาการ วนเวียนอยู่กับการทำรัฐประหารแย่งชิงอำนาจของข้าราชการชั้นสูงโดยเฉพาะ ทหาร ยุคประชาธิปไตยแบ่งบาน ระหว่างปลายปี พ.ศ. 2616-2519 เป็นช่วงเวลาที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองสูง จากการเรียกร้องประชาธิปไตยที่กลุ่มนักศึกษาปัญญาชน มีบทบาทในการโค่นล้มเผด็จการทหาร เมื่อ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2520-2535 เป็นการประสานอำนาจระหว่างข้าราชการ นักธุรกิจ และนักการเมืองจุดเด่นของยุคนี้คือการที่รัฐธรรมนูญเอื้อให้นายกรัฐมนตรีไม่ต้องมาจากการเลือกตั้งและข้าราชการสามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ ยุคธนาธิปไตย ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2536 ถึง การรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 อำนาจอยู่ในมือของนายทุน และนักธุรกิจ โดยการเข้าไปมีบทบาทสำคัญในคณะรัฐบาลในการกำหนดนโยบายเพื่อเอื้อต่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง ยุคมวลชนาธิปไตย ภายหลังการรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองและได้รวมกลุ่มกันเพื่อเรียกร้องทางการเมืองให้เป็นไปตามที่กลุ่มต้องการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากบทความนี้จะเห็นได้ว่าถึงแม้ชนชั้นทางสังคมไทยจะแบ่งออกเป็น 4 ชนชั้น แต่ฐานะทางการเมืองการปกครองไทยนั้น เป็นไปในลักษณะที่อำนาจถูกผูกขาดและครอบครองโดยชนชั้นนำที่สามารถเข้าถึงอำนาจทางการเมือง กลุ่มคนเหล่านี้ถือเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นปกครอง ชนชั้นข้าราชการ ได้สลับสับเปลี่ยนแย่งชิงอำนาจในการบริหารปกครองบ้านเมืองถึงแม้ว่าบางยุคบางสมัยประชาชนจะเข้ามา มีบทบาททางการเมืองการปกครองบ้างแต่อำนาจหลักก็ยังคงอยู่ในมือ ของชนชั้นนำดังจะเห็นได้จากการทวนกลับมา ของทหารในการเมืองไทยในปัจจุบันซึ่งเป็นไปตามคำกล่าวของ Lasswel และ Mosca ที่ว่าในทุกสังคมมีการแบ่งประชาชนออกเป็นสองชนชั้น คือ ชนชั้นนำ และมวลชน โดยชนชั้นนำจะมีบทบาทสำคัญในการใช้อำนาจเพื่อแสวงหาประโยชน์แก่กลุ่มตน จะเห็นได้ว่ายุคสมัยการเมืองการปกครองไทยมีเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ ที่ประชาชนนำ โดยกลุ่มนักศึกษาปัญญาชนได้เข้ามา มีบทบาทในการเมืองการปกครอง แต่ก็ไม่ได้เป็นไปในลักษณะเด่นของการมีอำนาจที่ปราศจากอำนาจของชนชั้นอื่นครอบงำ และ นักศึกษาปัญญาชนเหล่านี้ก็ไม่ถือเป็นตัวแทนของประชาชน ซึ่งเป็นชนชั้นกลางหรือชนชั้นล่างของสังคมไทยทั้งหมด ตามประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่ผ่านมา มีการแก่งแย่งชิงอำนาจทำให้สภาพการเมืองไทยย่ำอยู่กับที่ไม่ได้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและนำมาซึ่งปัญหาที่โดยแท้จริงแล้ว มวลชนที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศไม่ได้เป็นตัวการหลักที่ก่อให้เกิดปัญหา แต่กลับต้องรับผลที่เกิดขึ้น การที่จะพัฒนาประเทศไทยได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนนั้นควรต้องมีการแบ่งปันทรัพยากรจากผู้มีอำนาจในการปกครองอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค ให้ทุกคนได้เข้าถึงและร่วมกันเป็นเจ้าของประเทศ สำหรับเนื้อหาบทความที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะช่วยให้เห็นถึงสภาพความเป็นมาในอดีตของชนชั้นกับการเมืองการปกครองไทยในแต่ละยุคสมัยที่สามารถบอกถึงความเป็นมาในอดีต สภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และสามารถนำมาใช้ประกอบการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยในอนาคตต่อไป และการที่จะพัฒนาการเมืองการปกครองไทยให้ยั่งยืนนั้นควรส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับชั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงประสงค์ให้มีการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่ครอบคลุมในทุกมิติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Cheitpatanavanich, Kriangsak. (2008). **Thai-Style Democracy : from Phin Choonhavan to Sarit Thanarat**. Taradwichakan Project : Maha Wittayalai Chao Ban.
- เกรียงศักดิ์ เศรษฐพัฒน์นิช. (2551). **ความคิดประชาธิปไตยแบบไทยจากยุคชอวยราชครูถึงยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์**. โครงการตลาดวิชาการ : มหาวิทยาลัยชาวบ้าน.
- Dhiravegin, Likit. (1997). **Thailand Political Evolution**. Bangkok : Thammasat University.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2540). **วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Harold, D. Lasswell. (1968). **Politics Who Get What When How**. New York : Meridian Books Publishing company.
- Kaseitsiri, Charnwit. (2001). **Political History of Thailand B.E. 1932-1957**. 3rd ed. Bangkok : Thammasat University.
- ชาลวิทย์ เกษตรศิริ. (2544). **ประวัติศาสตร์การเมืองไทย พ.ศ. 2475-2500**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Meiktrairat, Nakarin. (1980). **The Idea, Knowledge and Political Power Revolution in Siam (1932-1957)**. Bangkok : Edison Press.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2523). **ความคิด ความรู้ และอำนาจการเมืองในการปฏิวัติสยาม (2475-2500)**. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพลส.
- Gaetano, Mosca. (1983). **The Ruling Class**. New York : Mc Graw – Hill Book company.
- Na Ayutthaya, Kluaimai Thongto. (1994). **Discussion of Trouble Country “Princess Rayal with Troubleshooting Country”**. Bangkok : T. J. Press.
- ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยู่ธยา. (2537). **รายการสนทนาปัญหาบ้านเมือง พระพุทธเจ้าหลวงกับการแก้ไขปัญหบ้านเมือง**. กรุงเทพฯ : ที.เจ.การพิมพ์.
- Phanchupet, Jak. (2007). **The Citizen to Prai-Amartya Discoures**. 8th ed. Pathum Thani : Punch Group.
- จักษ์ พันธุ์เพชร. (2550). **การเมืองการปกครองไทยจากไพร่ฟ้าหน้าใสสู่วาทกรรมไพร่-อำมาตย์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. ปทุมธานี : พันธุ์กรู๊ป.
- Riggs, Fred. (1996). **Thailand : The Modernization of a Bureaucratic Polity**. Honoluu : East-West Center Press.
- Thanaphonphan, Rangsan. (2001). **Handbook on Thai Political System**. Bangkok : Khobfaii Publishing Project.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2544). **คู่มือการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- Thomas, R. Dye and L, Harman Zeigler. (1972). **The Irony of Democracy**. California : Wadsworth Publishing Company.